

SHARQ ALLOMALARINING ILMİY MEROSI

Kuliyeva Dilshoda Alijon qizi

NamDU jahon tillari fakulteti o'qituvchisi

kulievadilshoda98@gmail.com

Qodirova Shaxzoda Shokirjon qizi

Namangan davlat universiteti talabasi

shaxzodaqodirova0203@gmail.com

***Anotatsiya:** Maqolada sharq mutafakkirlarining tarbiyasi va axloqi haqida so'z boradi. Islomda farzand tarbiyasi masalalariga qarashlar muhokama qilinadi. Shuningdek, sharq allomalari g'oyalari, qarashlari yosh avlodga ijodiga tatbiq etishning ta'lim tarbiya usullari va vositalarini bilish va o'qituvchining pedagogik mahoratidagi muhim xususiyatlardan biri ekanligi yoritib berilgan.*

***Kalit so'zlar:** Tarbiya, pedagog, milliy qadriyat, ilm fan.*

***Annontation:** The article talks about the education and morals of Eastern thinkers. Views on the issues of child rearing in Islam are discussed. It is also explained that one of the important features of the teacher's pedagogical skills is to know the methods and means of applying the ideas and views of the Eastern scholars to the creativity of the young generation.*

***Key words:** Education, pedagogue, national value, science.*

***Аннотация:** В статье говорится об образовании и нравственности восточных мыслителей. Обсуждаются взгляды на вопросы воспитания детей в исламе. Также поясняется, что одной из важных особенностей педагогического мастерства учителя является знание методов и средств применения идей и взглядов восточных ученых к творчеству молодого поколения.*

***Ключевая слова:** Образование, педагог, национальная ценность, наука*

Tarixiy taraqqiyot bosqichlariga nazar tashlaydigan bo'lsak, har bir jamiyat va davlat o'z milliy qadriyatlarini rivojlantirmay, mustahkamlamay turib taraqqiyotga erisha olmaydi. Milliy axloqiy qadriyatlarimizda qashshoqlikni kamaytirish masalasi alohida o'rin tutishi aniq. Inson o'zining kundalik amaliy faoliyatida ishonchli bo'lishi uchun ya'ni, e'tiqodingizni mustahkamlash uchun sharqning buyuk shoirlaridan So'fi Olloyor aytganidek, ko'pincha olimlar, ulamolar bilan suhbatda bo'lishi kerak. Boshqacha aytganda, mo'min bo'lishning birinchi shartlaridan biri aqilli, ilimli, o'qimishli kishilarning muloqotidir. Bunday suhbatlarda o'zini ko'rgan odam munofiqlar va johillar davrasidan o'zini tiya boshlaydi. Ilimli, yaxshi insonlar davrasida bo'lgan odam bora-bora maqtovli ishlar qilishiga odatlanib qoladi. Masalan, chanqaganga suv beradi, bemorning holahvolini so'raydi, kambag'allarga mehr ko'rsatadi, ota-onasini hurmat qila boshlaydi va hokazo. Mo'min hamma narsani yaxshi qilishga odatlanadi. Bekorchilik eng halokatli ofatlardan biridir. Aqilli inson bu dunyoda bekor yurmaydi, hatto bo'sh vaqtini ham behuda o'tkazmaydi. Balki u dunyo yoki oxirat uchun foydali narsalarga pul sarflaydi. Bekorchilik asta-sekin odamni mehnatdan mahrum qiladi, hayotini buzadi. Agar tananing qismlari harakatsiz qolsa, ular muvaffaqiyatsizlikka uchraydi va zaiflashadi. Shuning uchun „Sport“ chiqarilgan. Xuddi shu kabi yurakni ham oz riyozati bo'lish kerak. Zero bekorchilik qalbga, nafsga hujum qiladi. Shuning uchun ham Hazrati Umar (r.a.) behudalikdan ogohlantirib, dedilar. „Qalbingizni foydali ishlar bilan band qiling aks holda uni zararli ishlar egallaydi“. Yusuf Xos hojib “Qutadg'u bilig” asarida insonning faqat jamiyatda, o'zgalar bilan muloqotda va foydali mehnatdagina chinakam kamolga yetishini ta'kidlab, odamlarga naf keltirmagan odam o'lganligini ta'kidlaydi. Jamiyatda mehnatkash dehqonlar, cho'ponlar, hunarmandlar hal rol o'ynaydi, deydi “mutafakkir”, yolg'onchi va ikkiyuzlamachilar jamiyatga zararli, bunday odamlardan uzoq yurish kerak. Ahmad Yugnakiy o'zining „Xibatul xaqoyiq“ dostonida dunyo karvon saroyiga o'xshab o'tkinchi ekani haqida gapirgan. Bunday

dunyoda rohat quvish befoyda, uning uchun azob chekish yaxshi emas, bugun ko'rgan boylik ertaga yo'q bo'lib ketishi, o'zimizniki deb hisoblagan narsalarimiz boshqalarga qolib ketishi mumkin, shuning uchun urug' faqat yaxshilikdir, uni ekish uchungina yashash kerak deydi. U bilimli ma'rifatli kishilarni yetuk insonlar deb hisoblab, bilim va idrokni bir-biridan ajratib bo'lmaydi, faqat bilimli kishigina komillikka erishadi degan fikrni ilgari suradi. Shu bilan birga mutafakkir halollik va rostgo'ylikni, saxovatni insonga xos fazilat sifatida qoralab, hirs va g'razlikka intilish zarurligini qoralaydi. Tasuvvufni qabul qilgan XVII-XII asr shoiri Boborahim Mashrab she'r va g'azallarida axloqiy-ma'naviy poklikka erishish, kurashish haqida yozgan hayotdagi yovuzliklarga qarshi, hukmdorlarni adolatli bo'lishiga chaqirish, ularga yuzlanib, xalqqa aytish, o'zlarini asrashni, shikoyatlarini eshitishini so'rash. Mashrab odamlarni boylikka taassurot qoldirmaslikka, o'zgalarga yaxshilik qilishga, saxovatli bo'lishga, halollikka, o'z ishi bilan yashshashga nafsini tiyishga chaqiradi. Ijtimoiy- iqtisodiy qaramlik illati zaiflashib, taraqqiyot karvonidan ortda qolib, ildiz otgan har qanday xalqni yo'q qilish aniq. Bu kasallik insonni kamsitadi va kamaytiradi va obro'sidan mahrub qiladi. Xalqi dangasa ijtimoiy-iqtisodiy qaramlikka moyil, ilm-fan rivojlanmagan, qonuniy zaif mamalakat rivojlanmaydi. Ma'lumki Amir Temur manniyat, e'tiqod va tarbiyada kamolotga erishgan siymolardan biridir. Tarix fanlar doktori Ashraf Ahmad Amir Temurning o'z amal qilgan o'n bir fazilatni sanab o'tib, birinchidan uchunchisigacha bo'lgan fazilatlarini bag'rikenglik, saxovatlilik, kambag'allarga yordam berish kabi fazilatlar ekanligini aytadi. Xususan birinchi fazilatda „mening eng birinchi fazilatim-xolislikdir“. U har kimga ism-sharif bilan qarar edi , hech kimni bir-biridan ajratmas, boyni kambag'aldan ustun qo'ymasdi. Ikkinchi fazilat „men doimi islomga qat'iy amal qilganman va ularni hurmat qilganman. Alloh Taoloning qulashi bo'lganlar. Uchunchi sifat „men kambag'allar uchun juda ko'p yaxshilik qildim, har bir mojari va muammoni yaxshilab tekshirib ko'rdim va iloji boricha hal qilishga harakat qildim. Tarixning guvohik berishicha, Amir Temur

davrigacha ham, undan keyin ham faqat boylik ortidan quvgan odamlar bo'lgan. Sohibqiron tushunchasiga ko'ra, kimki biror ishni faqat boylik ottirish maqsadida amalga oshirsa, u baxtsiz insondir. Buyuk vatandoshimiz Hakim Termiziy Muoviya ibn Qurma Umar ibn Xattobdan rivoyat qiladi: „sizlar kimsizlar?“ deb so'radi-ular biz tavakkal qilyapmiz deyishdi. „Yo'q sizlar tekinxo'rlarsiz, tavakkal qiluvchi avval donni yerga sepib qo'yib, keyin Allohga tavakkal qiladi“ dedi. Umuman olganda Al-Hakim At-Termiziyning nazariyaga oid fikrlarini bilish muhim ahamiyatga ega. Shu bois olimlarning bu boradagi fikr-mulohazlari yuzasidan maxsus asarlar, tadqiqotlar yaratildi.

Abu Ali ibn Sino o'z davrining barcha ilg'or ta'limotlari, xususan, qadimiy Hindiston, Yunoniston, Turon va arab o'rta asrlari davrida ilmoy merosdan chuqur habardor. Ibn Sino tibbiyot, falsafa, tabiiy va ilmiy fanlar, ijtimoiy-gumanitar bilimlar, shuningdek, falsafiy adabiyot sohasida ko'plab asarlar muallifi bo'lgan mashhur qomusiy olimga aylandi . u bizga 450 dan ortiq asar qoldirdi. Ammo ulardan faqat 100 ga yaqini bizga yetib kelgan.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. „O'rta asrlar sharq allomalari va mutafakkirlarining tarixiy merosi, uning zamonaviy sivilizatsiyasi rivojidadagi roli“ mavzusidagi xalqaro konfrensiyasida so'zlangan nutqi. „Xalq so'zi“, 2014 yil 15-16 may.
2. Abu Nasr Farobiy "Fozil odamlar shahri Yangi asr avlodi, Toshkent 2016. 254-265 betlar.
3. Кенжаева, Х. П. (2021). ФУҚАРОЛИК МАДАНИЯТИ МЕЗОНЛАРИ ШАРҚ ФАЛСАФАСИ ТАЛҚИНИДА. Academic research in educational sciences, 2(3).
4. Кенжаева, Х. П. (2021). Аёллар ижтимоий фаоллигини оширишда фуқаролик институтларининг ўрни. Scientific progress, 1(6), 957-961.
5. Кенжаева, Х. П., Тожиев, Ф. И., & Жураев, Б. Н. (2014). РОЛЬ ЖЕНЩИН В СОЗДАНИИ И РАЗВИТИИ ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА В

УЗБЕКИСТАНЕ. In Инновации в технологиях и образовании (pp. 119-123).
SO'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI RESPUBLIKA ILMIY-
USLUBIY JURNALI 6-JILD 9-SON 13.09.2023

6. K.Hashimov, S. Nishonova "Pedagogika tarixi" II-qizm, darslik. Toshkent-2005,
113-b.

7. Mo'min Xoshimxonov "Mashrabi mo'tabar o'zum" Toshkent-2008

8.Usmon ibn Hasan ibn Ahmad Shokir Xubariy DURRATUN NOSIHIYN
(Nasihato'ylar duri) Movorounnahr-2004, 186-b

9. Yusuf Xos Hojib "Qutadug'u bilig" Toshkent 2014